RABHADH

Ní mór duit an páipéar seo a chur ar ais le do fhreagarleabhar.

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2009

STAIR – ARDLEIBHÉAL
(180 MARC)

DÉ CÉADAOIN, 10 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 – 4.30

STAMPA AN IONAID

SCRÚDUIMHIR AN IARRTHÓRA

FREAGAIR GACH CEIST: 1, 2, 3, 4, 5 AGUS 6.
FREAGAIR 1, 2 AGUS 3 SNA SPÁSANNA AR AN SCRÚDPHÁIPÉAR
FREAGAIR 4, 5 AGUS 6 I DO FHREAGARLEABHAR

CUIR AN PÁIPÉAR SEO ISTEACH LE DO FHREAGARLEABHAR, LE DO THOIL

[Thall

1. PICTIÚIR
(15 mharc)

Déan staidéar ar na pictiúir - **A, B agus C** – a ghabhann leis an bpáipéar seo agus ansin freagair na ceisteanna seo a leanas:

(a) **PICTIÚR A**

Taispeántar manach sa Mheánaois ag obair mar scríobhaí.

(i) As pictiúr **A,** ainmnigh gléas **amháin** nó ábhar a d'úsáid an manach chun cóip a dhéanamh den lámhscríbhinn.

…………………………………………………………………………………………….....(1)

(ii) Cén fáth a raibh meas ag na daoine sa Mheánaois ar obair na scríobhaithe?

..…………………………………………………………………………………………….

………………………………………………………...………

..……………………………………………………………………………………………(2)

(iii) Seachas lámhscríbhinní a chóipeáil, ainmnigh **dhá** sheirbhís a chuir na mainistreacha ar fáil don phobal áitiúil sa Mheánaois.

…………………………………………………………………...

……………………………………………………………………………………………..(2)

(b) **PICTIÚR B**

Péintéireacht le Walter Paget atá i bpictiúr B. Taispeántar radharc laistigh de Ard Oifig an Phoist i mBaile Átha Cliath i rith Éirí amach na Cásca 1916.

(i) Ainmnigh ceannaire an éirí amach atá marcáilte le **X**.

……………………………………………………………………………………………. (1)

(ii) Tabhair **dhá** phíosa fianaise as pictiúr **B** a thaispeánann go raibh na réabhlóidithe in Ard Oifig an Phoist faoi dhian-ionsaí.

..……………………………………………………………………………………………

..…………………………………………………………………………………………….

..……………………………………………………………………………………………(2)

(iii) Seachas Ard Oifig an Phoist, ainmnigh **dhá** fhoirgneamh a ghabh na réabhlóidithe i rith seachtain na Cásca 1916.

..……………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………. (2)

(c) **PICTIÚIR C1 agus C2**

*Póstaeir Bhriotanacha ó thréimhse an Dara Cogadh Domhanda is ea pictiúr **C1** agus pictiúr **C2**.*

(i) As pictiúr **C1** nó as pictiúr **C2**, tabhair sampla **amháin** den chineál oibre a iarradh ar mhná a dhéanamh.

…………………………………………………………………………………………………..(1)

(ii) Cén fáth ar iarradh ar mhná obair eile a dhéanamh sa saol lasmuigh seachas a bheith ag obair sa bhaile i rith an Dara Cogadh Domhanda?

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………. (2)

(iii) Ón staidéar atá déanta agat ar an Dara Cogadh Domhanda, tabhair **dhá** chúis ar éirigh leis an mBreatain i gCath na Breataine, 1940.

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………. (2)

2. DOICIMÉID
(15 mharc)

Léigh an dá dhoiciméad, **1** agus **2**, a ghabhann leis an bpáipéar seo agus ansin freagair na ceisteanna seo a leanas:

(a) **DOICIMÉAD 1**

Sliocht as "Archaeology is Rubbish" le Tony Robinson agus Mick Aston.

(i) Cad a chreid Heinrich Schliemann a bhí sé tar éis a fhionnadh in 1869?

………………………………………………………………………………………………. (1)

(ii) Cad iad na déantáin ar tháinig Schliemann orthu le linn dó a bheith ag tochailt i Hissarlik sa Tuirc?

……………………………………………………………………………………………….

………………………………………………………………………………………………. (1)

(iii) Cén fhionnachtain a rinne comh-oibrí le Schliemann?

………………………………………………………………………………………………

………………………………………………………………………………………………. (1)

(iv) Tabhair **dhá** chúis a ndearna seandálaithe an tochailt a rinne Schliemann a cháineadh.

………………………………………………………………………………………………

………………………………………………………………………………………………

………………………………………………………………………………………………..(2)

(v) Ainmnigh **dhá** mhodh dátála a d'úsáidfeadh seandálaí chun dáta a chur le hábhair a fhaightear i láthair.

………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………… (2)

(b) **DOICIMÉAD 2**

Sliocht as cuntas le Major General Hawes, oifigeach in arm na Breataine. Chaith sé tamall ar sheirbhís mhíleata in Éirinn i rith Cogadh na Saoirse, 1919-1921.

(i) Tabhair cúis **amháin** a raibh droch-mheas ag na saighdiúirí ar mhuintir Shinn Féin?

…………………………………………………………………………………………………

………………………………………………………………………………………………… (1)

(ii) Tabhair píosa **amháin** fianaise a thaispeánann nár thaitin iompar na sagart le Hawes.

…………………………………………………………………………………………………

………………………………………………………………………………………………… (1)

(iii) *'Roghnaigh Rialtas na Breataine an tráth seo chun géilleadh.'* An raibh Hawes ar aon intinn leis an gcinneadh seo? Tabhair píosa **amháin** fianaise chun cuidiú le do fhreagra.

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

………………………………………………………………………………………………… (2)

(iv) Cad é an difríocht ba mhó a bhí idir na Dubhchrónaigh agus na gnáth-shaighdiúirí?

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

………………………………………………………………………………………………… (2)

(v) Ón eolas atá agat ar stair na hÉireann, luaigh **dhá** théarma den Chonradh Angla-Éireannach a fhaomhadh 6 Nollaig 1921.

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………

………………………………………………………………………………………………… (2)

3. CEISTEANNA GEARRFHREAGRAÍ
(20 marc)

Freagair **DEICH** gcinn de na ceisteanna seo a leanas. Is fiú 2 mharc an ceann iad.

(i) Cad atá i gceist ag staraithe leis an téarma *Réamhstair*?

…………………………………………………………………………………………………

………………………………………………………………………………………………… (2)

(ii) Ainmnigh **dhá** bhealach ina ndearna daoine dul chun cinn sa Tréimhse Neoiliteach (Nua-Chlochaois).

…………………………………………………………………………………………………

………………………………………………………………………………………………… (2)

(iii) Ainmnigh **dhá** shaghas áit chónaithe in Éirinn i dTréimhse na gCeilteach.

………………………………………………………………………………………………… (2)

(iv) Mínigh **dhá** cheann de na téarmaí seo a leanas a bhaineann le hÉirinn anallód:
Torc; Fulacht fia; Aos Dána; Ogham.

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………(2)

(v) Ainmnigh **dhá** ghné chosanta a bhain le caisleán Normannach.

………………………………………………………………………………………………… (2)

(vi) Cad a bhí i gceist le *ridireacht* sa Mheánaois?

…………………………………………………………………………………………………

………………………………………………………………………………………………… (2)

(vii) Mínigh **dhá** cheann de na téarmaí seo a leanas a bhaineann le mainéar sa Mheánaois:
Diméin; Seirfeach; Deachú; Brachán.

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………(2)

(viii) Tabhair **dhá** chúis ar thosaigh an Renaissance san Iodáil.

…………………………………………………………………………………………………

………………………………………………………………………………………………… (2)

(ix) Ainmnigh **dhá** fhorbairt san eolaíocht nó sa leigheas a tharla i rith an Renaissance.

…………………………………………………………………………………………………

………………………………………………………………………………………………… (2)

(x) Mínigh slí **amháin** inar chuidigh an Réabhlóid Talmhaíochta leis an Réabhlóid Thionsclaíoch.

…………………………………………………………………………………………………

………………………………………………………………………………………………… (2)

(xi) Cad a bhí i gceist le *hiontaobhas paidhce* sa Réabhlóid sna Córais Iompair?

…………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………. (2)

(xii) Ainmnigh beartas **amháin** de chuid rialtas na Breataine chun plé leis an nGorta Mór sna 1840idí.

……………………………………………………………………………………………………

…………………………………………………………………………………………………. (2)

(xiii) Roghnaigh ceann amháin de na réabhlóidí (Meiriceá **nó** an Fhrainc **nó** Éire) ón tréimhse 1771-1815, agus tabhair **dhá** chúis leis an réabhlóid sin.

Tír……………..……………………………………………………………………………….

Cúis 1: ……………………………………………………………………………………..

Cúis 2: ……………………………………………………………………………………..(2)

(xiv) Cén t-athrú a tharla mar thoradh ar *Acht an Aontais* 1801?

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………...(2)

(xv) Tabhair **dhá** chúis ar bhuaigh Sinn Féin olltoghchán 1918.

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………...(2)

(xvi) Cad a bhí i gceist leis an téarma *Poblacht na Mumhan* i gCogadh Cathartha, 1922-23?

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………...(2)

(xvii) Ainmnigh **dhá** pháirtí polaitíochta a bhí mar chuid den Chéad Rialtas Idirpháirtí, 1948-51.

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………...(2)

(xviii) Ainmnigh an Taoiseach agus Príomh-Aire na Breataine a shínigh an Comhaontú Angla-Éireannach, 1985.

……………………………………………………………………………………………..(2)

(xix) Cad é an socrú a rinne Hitler agus Stalin sa Chomhaontú Naitsí-Shóivéadach, 1939?

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………...(2)

(xx) Luaigh cinneadh **amháin** a rinne ceannairí na gComhghuaillithe ag comhdháil Yalta, 1945.

……………………………………………………………………………………………………

……………………………………………………………………………………………...(2)

FREAGAIR NA CEISTEANNA SEO A LEANAS, 4, 5 AGUS 6, I bhFREAGARLEABHAR AR LEITH

4. PEARSANA SA STAIR
(40 marc)

Freagair A agus B

A. Roghnaigh duine **amháin** díobh sin atá luaite thíos. Scríobh mar gheall ar an duine sin.

(i) Duine a raibh cónaí air/uirthi i sibhialtacht ársa **a ainmníonn tú TAOBH AMUIGH** d'Éirinn. (20)

(ii) Manach i mainistir in Éirinn i dtús Ré na Críostaíochta. (20)

(iii) Ealaíontóir **a ainmníonn tú** ón Renaissance **TAOBH AMUIGH** den Iodáil. (20)

AGUS

B. Roghnaigh duine **amháin** díobh sin atá luaite thíos. Scríobh mar gheall ar an duine sin.

(i) Duine **a ainmníonn tú** a bhí i gceannas ar thuras le linn Ré na Fionnachtana. (20)

(ii) Oibrí i mianach **nó** i monarcha sa Réabhlóid Thionsclaíoch. (20)

(iii) Duine a raibh cónaí air/uirthi sa taobh ó dheas **nó** sa taobh ó thuaidh d'Éirinn in aimsir an Chogaidh sna blianta, 1939-45. (20)

5. PLANDÁLACHA IN ÉIRINN (30 marc)

FOINSE D

Comhairle a thug Thomas Howard, Iarla Surrey, do Anraí VIII sa bhliain 1521 maidir le gabháil na hÉireann.

Sé mo thuairim uiríseal nach gcuirfear smacht ar an tír seo riamh gan é a ghabháil ar an gcaoi seo:
Ar an gcéad dul síos, cuir airgead go leor ar fáil don arm a bheidh ag do Ghrása ann, go dtí go mbeidh an tír gafa go hiomlán acu.
Sa dara háit, cuir go leor bia, gunnaí móra agus airtléire agus gach rud eile ar fáil don arm, gach rud a bhíonn ag teastáil chun dúnta láidre a thógáil.
An triú rud, mura gcuireann do Ghrása do ghéillsinigh féin ann chun cur fúthu mar áitreabhaigh ar cibé talamh a bheidh gafa, obair in aisce a bheidh i do chuid iarrachtaí go léir.
Mar má cheadaítear do na daoine sa tír sin cur fúthu ar an talamh, gan amhras ar bith casfadh siad ar ais ar a sean-drochghnáthuithe.

Foinse: Eyewitness to Irish History, Peter Berresford Ellis, ll. 51-53.

FOINSE E

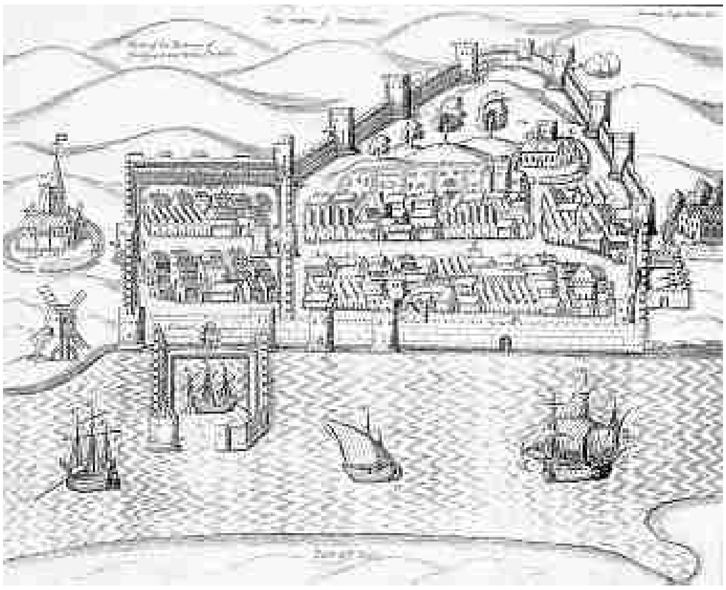

FOINSE F

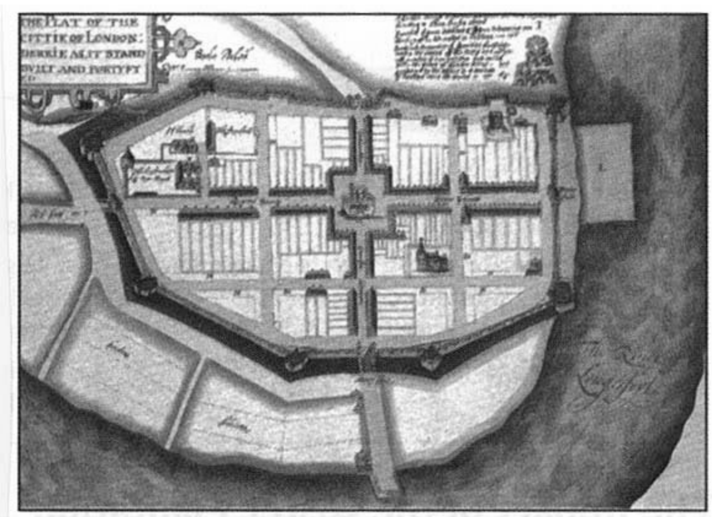

A. Foinse D

(i) Ainmnigh acmhainn **amháin** ba cheart a thabhairt don arm de réir na comhairle a chuirtear ar an Rí. (2)

(ii) Cén fáth dar leat a raibh sé riachtanach *dúnta láidre* a thógáil? (2)

(iii) Tabhair sampla de **dhá** nós Gaelach a bheadh ina ndrochghnáthuithe dar leis an Rí Anraí VIII. (2)

(iv) Ainmnigh rialtóir Briotanach **amháin agus** an phlandáil a chuir sé/sí i bhfeidhm in Éirinn. (2)

B. Foinse E agus F.

Bailte plandála.

(i) Tabhair píosa **amháin** fianaise as foinse **E** a thabharfadh le tuiscint go raibh an baile saibhir agus go raibh forbairt mhaith déanta air. (2)

(ii) As foinse **F**, ainmnigh **dhá** ghné a thugann fianaise gur baile é a bunaíodh de bharr plandála. (4)

C. Ainmnigh ceann **amháin** de na plandálacha a bhfuil staidéar déanta agat orthu agus scríobh mar gheall ar an tionchar a bhí ag an phlandáil sin ar **dhá** cheann díobh seo a leanas:

(i) Reiligiún.

(ii) Smacht polaitiúil.

(iii) Teanga agus nósanna. (2x8)

6. Freagair **dhá** cheann de na ceisteanna seo a leanas, **A,B,C,D.** (60 marc)

(A) AN REIFIRMÉISEAN

(i) Mínigh **dhá** cheann díobh seo a leanas:
Eiriceacht; Finíochas; Síomóntacht; Iolrachas. (2x2)

(ii) Cad é an toradh ba mhó a bhí ar *Diat Worms*, 1521? (2)

(iii) Cad é an socrú a rinneadh ag *Síocháin Augsburg*? (2)

(iv) Déan cur síos ar thionchar tábhachtach **amháin** a bhí ag an Reifirméisean ar Éirinn. (2)

(v) Scríobh cuntas ar gach ceann de **dhá** ceann díobh seo a leanas:

(a) An eaglais faoi Calvin sa Ghinéiv.
(b) Anraí VIII agus an Reifirméisean i Sasana.
(c) Iognáid Loyola agus na hÍosánaigh. (10x2)

(B) ATHRÚ SÓISIALTA IN ÉIRINN NA FICHIÚ hAOISE

Na cairteanna thíos ó Phríomh Oifig Staidrimh na hÉireann, taispeánann siad an chaoi ar tháinig athrú ar shaol oibre na ndaoine agus mar a mhéadaigh suim an phobail sa teilifís.

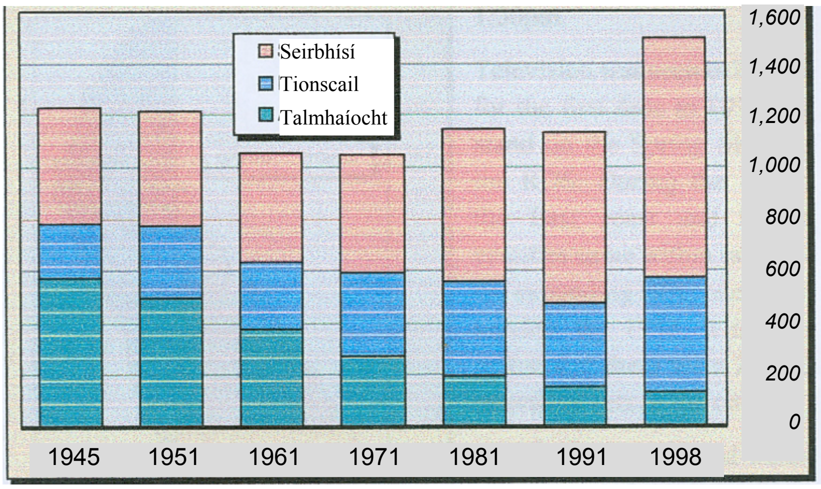

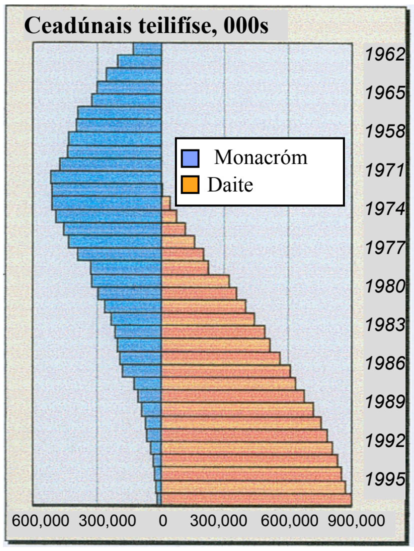

(Foinse: *That was then, This is now Change in Ireland*, 1949-1999. In eagar ag A. Redmond)

(i) Tabhair cúis **amháin** leis an laghdú atá tagtha ar líon na ndaoine atá ag obair i dtalmhaíocht ó 1945 i leith. (2)

(ii) Ainmnigh **dhá** iarmhairt a bhaineann leis an laghdú sin i líon na ndaoine atá ag obair i dtalmhaíocht ó 1945 i leith. (2x2)

(iii) Ainmnigh **dhá** iarmhairt ar theacht na teilfíse ó na 1960idí i leith. (2x2)

(iv) Scríobh mar gheall ar athruithe i **dhá** cheann de na réimsí seo a leanas ó na 1940idí:

(a) Spórt agus Fóillíocht.
(b) Iompar.
(c) Saol na mBan. (10x2)

(C) FORBAIRTÍ POLAITIÚLA IN ÉIRINN NA FICHIÚ hAOISE

(i) Mínigh **trí** chinn de na téarmaí seo a leanas:

"An Scuad"; Domhnach na Fola (1920); Arm Cathartha na hÉireann; Claonroinnt; B-Specials

(2 x 3)

(ii) Scríobh cuntas ar **dhá** cheann díobh seo a leanas:

(a) Géarchéim an Rialtais Dúchais, 1912-14.
(b) Saorstát Éireann, 1922-32.
(c) Éire faoi cheannas de Valera, 1932-39.
(d) Seán Lemass ina Thaoiseach, 1959-66. (12 x 2)

(D) CAIDREAMH IDIRNÁISIÚNTA SAN FHICHIÚ hAOIS

(i) Mínigh **dhá** cheann de na téarmaí seo a leanas a bhaineann leis an Iodáil faoi cheannas Mussolini, 1922-1939:

An Mháirseáil go dtí an Róimh; Conradh Lateran; OVRA; An Choimhlint don Arbhar; An Comhaontú Cruach. (2 x 2)

(ii) Tabhair **dhá** chúis go raibh tíortha móra na hEorpa sásta cead a chinn a thabhairt do Hitler sna 1930idí. (2 x 2)

(iii) **An Dara Cogadh Domhanda.**
Meaitseáil gach ábhar i gcolún **A**, (1)-(6) lena chomh-ábhar i gcolún **B**, (a)-(f).
Ní gá duit an téacs iomlán a scríobh i do fhreagarleabhar, ní gá ach an uimhir agus an litir cheart a scríobh.

Colún A	Colún B
1. Blitzkrieg	(a) Ionradh na Gearmáine ar an APSS
2. An Cogadh Bréagach	(b) Plean na Naitsíoch chun ionradh a dhéanamh ar an mBreatain
3. Dunkirk	(c) Tugann SAM armlóin don Bhreatain
4. Oibríocht Sealion	(d) Ionradh míleata tapaidh le feithiclí meicniúla
5. Lend-Lease	(e) Teitheann trúpaí na Fraince agus na Breataine go Sasana
6. Oibríocht Barbarossa	(f) Geimhreadh na bliana 1939-40

(1 x 6)

(iv) Tabhair **dhá** chúis gur chaill an Ghearmáin an Dara Cogadh Domhanda. (2 x 2)

(v) Scríobh cuntas ar cheann **amháin** díobh seo a leanas:

(a) Géarchéim **a ainmníonn tú** sa Chogadh Fuar, 1945-1963.
(b) Gluaiseachtaí i dtreo aontacht na hEorpa, 1945-1973.
(c) An choimhlint don saoirse i dtír **a ainmníonn tú** san Áise nó san Afraic tar éis 1945.

(12)